

SIC TRANSIT GLORIA MUNDI

(zo gaat aardse roem voorbij)

Verslag archeologisch onderzoek van 9 t/m 13 maart laatstleden in de Ooster- of Sint Anthoniskerk te Hoorn.

Zoals u wellicht bekend is zou de archeologische werkgroep (amateurs) o.l.v. mevr. T.Y. van de Walle-van der Woude, als archeologe verbonden aan het Westfries Museum te Hoorn en in nauwe samenwerking met de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort, een onderzoek verrichten in de Oosterkerk.

Welnu, deze opgravingen hebben inmiddels plaats gevonden en hadden tot doel meer te weten te komen over de oudste bouwgeschiedenis van dit Godshuis (Daadwerkelijk kijken of de theorie van Drs. J.P.H. van der Knaap in het boekwerk "Oosterkerk, teken van tegenspraak" uit zou komen, ja oftewel nee).

Tevens uiteraard ook om - archeologisch gezien - de middeleeuwse grondlagen (met scherfjes, stenen, riet, mest e.a. afval) te bestuderen. En tenslotte: als we het nu niet deden, dan nooit! Want wanneer zou er ooit weer zo'n kans komen?

De verwachtingen waren echt niet hoog gespannen. Immers, de Oosterkerk was van oudsher een eenvoudige schippers- en visserskerk. Potten goud kan men dan beter gaan zoeken aan het einde van een regenboog. Toch werd de uitgegraven sleuf bewerkt met een metaaldetector, maar meer dan wat grafnagels en handgrepen van kisten kwam er niet uit.

Als locatie voor dit bodemonderzoek was gekozen de overgang van het laatste trafoe van het schip naar het transept. Reden: de verwachting juist op die plaats eventuele restanten van de middeleeuwse bebouwing, die voorheen de Ooster- of Sint Anthoniskerk vormden, te vinden.

Voor we echter verder gaan met dit verhaal, zo u wilt verslag, is het wellicht zinvol een stukje prille geschiedenis van dit Godshuis (voorzover u dat nog niet wist) te vertellen.

De eerste houten kapel - gewijd aan Sint Anthonis - werd gebouwd door Gael Claesz. Block in het jaar onzes Heren 1453, nadat deze ruzie had gekregen met zijn broer Jan over de bouw van de Corneliskapel, die ze volgens plan gezamenlijk zouden bouwen aan het Grote Oost. De gebroeders hadden er wellicht toch beter aan gedaan bij el-

kaar te blijven, want ieder voor zich waren zij niet in staat genoeg geld op te brengen. En zo stagneerde de bouw van beide kapellen en zong de jeugd al spottende op straat:

"Daar waren twee gezellen
Stichtende twee kapellen,
Haddenz' haar beurze wel gezien
Zij hadden genoeg gehad aan ien!"

De Anthoniskapel werd in 1483 afgebroken om plaats te maken voor een iets groter gebouw in steen. Let wel: op buitendijks land, want het Grote Oost was en is nog steeds een deel van de Westfries Omringsdijk. Tien jaren later - het ging goed met de stad Hoorn en derhalve ook met haar godvruchtige gelovigen - werd de Oosterkerk uitgebreid met een beuk of hal. Opdrachtgever was "de Broederschap van de Zoete naam van Jesus of Sint Anne", waaraan dan ook het altaar werd gewijd.

Onze Oosterkerk - geen kloosterkerk zijnde - werd in die tijd (1500) een echte gildekerk: de kerk van gewone mensen, niet de armsten en zeker niet de rijksten. In feite werd het daarna de vissers- en schipperskerk van Hoorn; immers het was de enige kerk zo vlak bij de havens.

Terzijde: Het koor werd gebouwd in 1519, daarna volgde het transept (dwarsschip) en vervolgens... niets. Het oude schip, dat twee beuken telde, werd niet afgebroken en bleef in gebruik. Oorzaak: geldgebrek. En zo stond daar in 1523 een hoog koor met dwarspand in nieuwe gotische stijl, met daarvoor het oude lage schip met zijn twee kleine voorgevels (beuken) aan het Oost. Op dit geheel het dakruitertje (torentje), waarin zich de thans nog bestaande halfslagklok bevond - gegoten omstreeks 1453 - en waarvan het randschrift luidt: "AVE MARIA . RICOLDUS BUTENDIIC ME FECIT".